

Türk Edebiyatında Antoloji

Fırat KARAGÜLLE*

YAZARLARIN ya da sanatçıların ürünlerinden bilgilendirme, biriktirme/saklama, estetik gibi prensiplerin biri veya daha fazlası amaçlanarak oluşturulmuş derlemelere genel olarak “antoloji” adı verilir.

Önceleri sadece edebî türlerden oluşturulan seçkiler için kullanılan “antoloji” adı, zamanla fotoğraf, müzik, resim gibi sanatın farklı dallarında yapılan derlemeler için de kullanılır olmuştur. Ancak “antoloji” kelimesi, daha ziyade bir edebiyat terimi olarak düşünülmüş ve öncelikle şiirle ilişkilendirilmiştir.¹ Yunanca *anthos* (çiçek) ve *legein* (toplamak, derlemek, seçmek) kelimelerinden oluşan terkip ‘çiçek toplamak’, ‘çiçek seçmek’, ‘çelenk’ gibi anlamları da ihtiva eder. Antoloji hazırlayıcısı da bir bakıma, terkinin taşıdığı bu anlama uygun olarak, eserinde ortak hafızanın yaşattığı estetik parçaları tıpkı güzel çiçeklerden oluşturulan demetler gibi bir araya getirir. Ayrıca edebiyatımızda zaman içinde, bu tür eserleri adlandırmada “letaif”, “müntahabat”, “numune”, “güldeste”, “seçki” vb. isimler de kullanılmıştır.

Edebiyat tarihine bir kaynak oluşturma, bilgilendirme, bir güzellik değeri ortaya koyma, unutulmayı önleme, tanıtma, okurun merakını giderme vb. amaçlarla hazırlanan antolojiler, seçilen parçaların ait olduğu türü temsil etme derecesine göre değer kazanır. Dolayısıyla hazırlayıcının bilgisi ve estetik anlayışı antolojinin kıymetini belirleyen önemli bir unsurdur. Bu yüzden antolojiler genellikle öznel bir karakter arz eder. Bununla beraber estetik, ideolojik vb. tasarruflar sebebiyle antolojide, sahaya yenilik getirmiş ya da geniş kesimler tarafından değer atfedilmiş şair veya yazarlara yer verilmemesi hoş karşılanmaz.

Antoloji hazırlayıcıları çoğunlukla sanatçılar, edebiyat tarihçileri veya edebiyat araştırmacıları arasından çıkar. Bazı antolojiler ise bir komisyon tarafından ortaya konur. Sadece hazırlayıcının seçtiği metinlerden oluşan antolojilerin ya-

* İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

¹ *Encyclopaedia Britannica*, ABD: Encyclopaedia Britannica, Inc., 1969, c. II, s. 28.

nında yazar veya şairlerin tercihleri, bilgisi ve estetik zevki yüksek kişilerin tavsiyeleri ya da okuyucu kitlenin beğenisi esas alınarak hazırlanan örneklere de tesadüf edilir.

Yapısal özelliği bakımından kültürel bir hazine hüviyetindeki antolojilerin, geleneği besleme, okurun edebî dağarcığını zenginleştirme, onu şair veya yazarın diğer eserleriyle tanıştırma gibi işlevleri vardır. Bununla beraber okuru sınırlama, tembelliğe itme, hatta isabetsiz seçimlerle okuru yanlış düşüncülere sevk etme gibi olumsuz yönleri bulunduğunu da gözden ırak tutmamak gerekir.

Antolojinin bilinen ilk örneğine Yunan literatüründe rastlanır. Gadaralı Meleagos (İÖ. I. yüzyılın başı); Arkilokos, Simonides, Safo ve Platon gibi isimlerle beraber 37 yeni ozana yer verdiği ve her birini kişiliklerine uygun bir çiçek adıyla simgeleştirdiği bir antoloji hazırlamıştır. Eser, seçilen ozanların tek tek tanıttığı bir şiirle başlar. Seçilen şiirler, ilk dizelerinin başındaki harfe göre alfabetik olarak sıralanmıştır.² Şiirleri, konularına göre ayıran ilk antoloji ise VI. yüzyılda Agathias tarafından hazırlanır.³

Antoloji türünün Türk edebiyatındaki ilk örneği ise Ömer b. Mezdî'nin 840/1437'de hazırladığı *Mecmuatü'n-Nezair* adlı eseridir. Nazirelerin bir araya getirildiği bu çalışmada, 84 şairin XIII.-XV. yüzyıllara ait 397 şiiri yer alır. Altı bahre ayrılan şiirler ayrıca, uyak düzenine göre bir sıra içerisinde tertip edilmiştir. Her bahrin başında derleyicinin, o bahrin ölçüsünün kolayca bellekte kalması için yazdığı bir ya da birkaç beyitlik bir manzume bulunur.⁴ Divanlardan seçme metinlerin yer aldığı mecmuaları; nazire ve münşeât mecmualarını hatta halk edebiyatına ait ürünlerin bir araya getirildiği cönkleri antoloji türünün kadim örnekleri arasında saymak mümkündür.

Antolojinin edebî tür olarak gelişimi XIX. yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Edebiyatımızın Batılılaşmaya yöneldiği bu dönemde, antolojilerin işlevselliği fark edilmiş ve onun edebî bir tür olarak hüviyet kazanmasına yönelik çabalar artmıştır. Bunda türün temsiliyete imkân sağlayıcı yapısal özellikleri ve genel yargılara varabilme yolunda okuyucuya sağladığı kolaylıkların etkili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Cumhuriyet'e kadar gelen süreçte birçok antoloji hazırlanmış ve bunlar aslı fonksiyonlarının yanında okuma ve yazmanın yaygınlaşmasına da yardımcı olmuşlardır.

Antoloji türünün ilk örneği 1865 tarihinde verilir. 1865-1868 yılları arasında birbirini müteakip 5 cilt olarak neşredilen *Letaif-i İnşa* adlı bu eserin ilk cildi Refik, diğerleri sadece Tefik imzasıyla yayımlanmıştır. Eski ve yeni nesir parçalarının bir araya getirildiği bu eser, topluma güzel konuşma ve yazma alışkanlığı kazandırmayı hedeflemiştir. Bu yönüyle gelecekteki güzel yazı kitapla-

2 Oktay Rifat, *Yunan Antologyası*, İstanbul: Çan Yayınları, 1964, s. 5.

3 *Ana Britannica*, İstanbul: Hürriyet Dağıtım, 1994, c. II, s. 376.

4 Ömer b. Mezdî, *Mecmuatü'n-Nezair*, Mustafa Canpolat (haz.), Ankara: TDK, 1982, s. 9.

rının ilki olarak değerlendirilmesi mümkündür. Aynı dönemde, ders kitabı olarak hazırlanan çalışmaların bazıları da antolojik hususiyetler gösterir. Meselâ Kleanti'nin, Rum öğrencilere Osmanlıca'yı daha kolay öğretme düşüncesiyle hazırladığı 1290 (1873) tarihli *Mecelle-i Edebiyat-ı Osmaniyye*'si bu türdendir. Eser, Rumca bir sözlük ve muhtasar bazı gramer bilgilerini muhtevi bölümler dışında, seçilmiş nesir parçalarından müteşekkildir. Bu antoloji, sonraki yıllarda öğrencilere kaynak eser oluşturma düşüncesiyle hazırlanan antolojilerin ilklerinden olma özelliğine de sahiptir. Kostantini'di'nin, 1288 (1872) yılında yayımladığı *Müntahabat-ı Asar-ı Osmaniyye*'si ise geniş bir zaman dilimi içinde ortaya konmuş ürünleri ihtiva eden ilk seçkilerden olması hasebiyle önemli bir çalışmadır.

Antoloji türünün literatürümüzdeki ilk başarılı örneği ise Ziya Paşa'nın *Harabat* (1874-1875) adıyla yayımladığı 3 ciltlik eseridir. Divan şiirinin “kudema”, “evasıf” ve “evahir” şeklinde üç dönemle sınıflandırıldığı bu eserde, klasik şiir numuneleriyle birlikte Arap ve İran şiirinden bazı örnekler de yer verilmiştir. Manzum bir önsözle başlayan bu eserdeki metinlerin tertibi divan dizilişine uygundur. *Harabat*'ı ilginç kılan asıl husus, bu eserde ‘yenilikçi’ kimliğe sahip bir şair tarafından eski tarz şiirlerin bir araya getirilmiş olmasıdır. Bu bakımdan başta Namık Kemal olmak üzere eskiye muarız birçok şairin tenkidine maruz kalmıştır.

Harabat'ın hemen akabinde Ebuzziya Tefvik, edebiyat tarihimizin önemli kaynaklarından biri olan *Numune-i Edebiyat-ı Osmaniyye* (1878) adlı antolojisini yayımlar. Böyle bir işi, memleket edebiyatı için yapılacak en önemli teşebbüs sayan yazar, eserini daha çok günün ve geleceğin doğru anlaşılması için geçmiş anlatan bir ‘tecrübe ve birikim’ olarak değerlendirir. Sinan Paşa'dan Namık Kemal'e kadar Türk edebiyatından nesir örneklerini ihtiva eden bu kitapta, metinler kronolojik bir tertip içinde sıralanmış ve her şahsiyetten sonra kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

“Antoloji” adı, ilk defa 1879'da Osmanlıca-Ermenice olmak üzere iki ayrı dilde hazırlanan bir çalışmada kullanılmıştır. Mihran Apikyan tarafından yayımlanan *Beyitler Antolojisi* adındaki bu eser, Osmanlıca beyitlerin Ermenice notlandırılmasından ibarettir.

Zaman içinde edebiyat tarihimizin yazımına katkı sağlama fikrinden yola çıkılarak hazırlanan antolojiler artmaya başlar. Bu arada içeriğini, sadece zamanın şiirleriyle sınırlandırmış antolojiler de yayımlanır. Bunlar arasında Mustafa Reşid'in hazırladığı *Müntehabat-ı Cedide* (1885-1886) adlı antoloji ilk önemli çalışmalardandır. Nazım ve nesir olmak üzere iki kısım halinde tanzim edilen bu eserde, metinler çoğunlukla yerli olmakla beraber ilk dönem antolojilerinin yaygın bir özelliği olarak çeviri parçalara da yer verilmiştir. Faik Reşad'ın hazırladığı *Muharrerat-ı Nadire yahud Hazine-i Müntahabat* (1891-1892) adlı eseri,

çoğunluğu çağdaşlarına ait olmakla beraber geniş bir zaman diliminde ortaya konmuş nesir parçalarını ihtiva etmesi bakımından önemli bir antolojidir. Türün bizdeki tarihinden bahsederken burada zikredilmesi gereken çalışmalardan bir diğeri de Mehmed Celâl'in *Osmanlı Edebiyatı Numuneleri* (1895)'dir. Farklı sanat telakkilerini yansıtan ürünlerin bir bütün olarak değerlendirildiği bu eserde, eski ve yeni edebiyatla alâkalı bilgilere de yer verilir.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında birbiri ardınca yayımlanan antolojiler, türün etki sahasını ve önemini giderek artırır. Nitekim Bulgurluzade Rıza, *Müntahabat-ı Bedayi-i Edebiye* (1909) adlı eserinin giriş bölümünde, bu türün gelişimiyle edebiyatın gelişimi arasındaki paralellığe dikkati çeker ve bu münasebetle kendi yaptığı işin önemini vurgular. Bulgurluzade, Abdülhak Hâmid'in takdir ve teşekkürüne mazhar olan bu eserle, Şinasi'nin başlattığı yeni edebiyatın numunelerini okura tanıtmayı amaçlamıştır. Bu eserde çoğunluğu yerli olan manzum ve mensur metinlerle birlikte çeviri parçalara da yer verilir.

Reşid Süreyya'nın tertip ettiği fakat metin seçiminin bir edebî heyet tarafından yapıldığı *Edebiyat-ı Cedide* (1910) isimli eser, Servet-i Fünun ve sonrasındaki dönemlerin şairlerinden, yazarlarından örnekler veren bir çalışmadır. Mithat Cemal Kuntay'ın hazırladığı *Nefais-i Edebiyye* (1913) manzum ve mensur parçaların yer aldığı iki ayrı bölüm halinde tasnif edilmiştir. Nüzhet Haşim'in *Milli Edebiyat'a Doğru* (1918) adlı antolojisi ise Millî Edebiyat araştırmacıları için önemli bir kaynak mahiyetindedir. Zira eserin girişinde Millî Edebiyatın teşekkül süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve eserde bu edebî ekolü temsil eden sanatkârlardan zengin bir seçki sunulmuştur. Celâl Sahir ve Mehmed Asım'ın öğrenciler için hazırladıkları üç ciltlik *Müntehab Çocuk Şiirleri* (1918-1919); Refet Avni ile Süleyman Bahri'nin birlikte hazırladığı *Resimli Müntahabat-ı Edebiyye* (1918) adlı antoloji de Galatasaray Lisesi programına uygun bir tertiple hazırlanmıştır. Öğrencilere kaynak olması düşüncesiyle hazırlanan bu eserde, öncekilerden farklı olarak yazarların fotoğraflarına da yer verildiğini görürüz.

Cumhuriyet döneminde karşılaştığımız ilk önemli antoloji Hasan Âli, Hıfzı Tevfik ve Hamamizade İhsan'ın beraber hazırladıkları *Türk Edebiyatı Numuneleri*'dir. Öğrencilere ders kitabı olması amacıyla hazırlanan bu eser, Maarif Vekaleti Neşriyatı tarafından 1926'da yayımlanır. Osmanlı harfleriyle basılmış kayda değer son antoloji olmasının yanında metinlerin seçimindeki farklı bakış açısı da dikkat çekicidir. Zira bu esere alınan metinler Osmanlı edebiyatıyla sınırlanmamış, İslâmiyet öncesi Türk edebiyatıyla Anadolu dışındaki Türk edebiyatlarına ait örneklere de yer verilmiştir. Bir yönüyle edebiyat tarihimizin başlangıcından Cumhuriyet'e kadarki gelişimini örnek metinler üzerinden göstermeyi de amaçlayan bu çalışma tamamlanamamış, XVI. asırdan sonraki döneme ait numunelere yer verilememiştir. Bu eserin bir başka hususiyeti de

müntahabat, numune gibi eski tarz adlandırmanın bilebildiğimiz son örneği oluşudur. Zira bu eserden sonra yayımlananlarda antoloji, seçki, seçme gibi adlandırmalar tercih edilmiştir.

Antoloji türünün özellikle konu çeşitliliği açısından zenginleşmesi, edebiyat tarihine kaynak olabilecek daha nesnel ve doyurucu çalışmaların ortaya çıkması edebiyatımızın Cumhuriyet'ten sonraki döneminde görülmeye başlar. Muhtelif edebî türlere ait başarılı eser sayısı arttıkça temsil değeri yüksek olanları bir araya getirme ya da mezkûr türün gelişimini örneklerle anlatma ihtiyacı ve lüzumu belirir. Meselâ eskiden nesir başlığı altında seçilen hikâyeler, Cumhuriyet sonrasında evvela *Resimli Ay* ve Varlık Yayınları arasında müstakil antolojiler olarak karşımıza çıkar. *Resimli Ay*'ın 1928, 1929 ve 1930 yıllarında yayımladığı, derginin yazarları tarafından seçilen hikâyeleri muhtevi *En Güzel Hikâyeler* serisi bu anlamda kıymetli çalışmalardandır. İleriki yıllarda Varlık Yayınları arasında çıkan bu tarz eserlerin de unutulmaya yüz tutmuş ya da kitaplaşmamış ürünleri okurla buluşturduğunu görürüz.

Mehmet Fuad Köprülü'nün 1930 yılında ilk cildini hazırladığı *Saz Şairleri* eseriyle (1930-1940, 5 cilt) edebiyatımız, derli toplu bir halk şiiri antolojisiyle tanışır. Türk halk edebiyatı âşık tarzının konu edildiği bu eserde yazar, türün menşei ve tekâmülü hakkında yazdığı girişten sonra, XVI. asırdan XIX. asra kadarki zaman diliminde yaşamış saz şairlerinin eserlerinden kronolojik olarak örnekler vermiştir. Metinleri yüzyıllara göre kronolojik olarak düzenleyen yazar, eserde Gevherî, Âşık Ömer, Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah, Âşık Dertli gibi edebiyat tarihinde kuvvetli iz bırakmış isimler üzerinde daha fazla durmuştur. *Harabat* sonrasında ortaya konulan ilk önemli divan edebiyatı antolojisi de Köprülü'ye aittir. *Eski Şairlerimiz: Divan Edebiyatı Antolojisi* adıyla 1931 yılında yayımladığı ve Mevlana'dan Namık Kemal'e kadar birçok şairden örneklere yer veren bu çalışma, aynı zamanda, Latin harfleriyle basılan ilk divan edebiyatı eseri olma özelliğine de sahiptir. Seçilen metinler, önceki çalışmada olduğu gibi kronolojik bir sırayla verilmiş ve her asrın genel bir değerlendirmesi yapıldıktan sonra o asra ait şairlerin eserlerinden seçmeler yapılmıştır. Fuzuli, Baki, Nef'î, Nedim, Şeyh Galip gibi meşhur şairlerin eserlerine diğerlerine göre daha fazla sayfa ayrılmıştır.

Bu çalışmaların hemen akabinde aynı sahalarda, edebiyat tarihi için başvuru kaynağı olacak ve birçok çalışmaya örnek teşkil edecek özellikleri haiz iki eser daha belirir. Bunlar, Necmettin Halil Onan'ın *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi* (1940) ve onu müteakip Pertev Nail Boratav ve Halil Vedat Fıratlı'nın *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi* (1943)'dir. Her iki eser de seçilen metinlerin notlandırılmış olması yönüyle öncekilerden farklılık gösterir. *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi* ayrıca, *Saz Şairleri* eserini de kuşatarak sahasının örnek metinlerini bu kadar zengin ve isabetli sunan ilk çalışma olur. Bu eserde XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla ka-

darki gelişimi örnekleyecek halk şiiri parçaları tamamlayıcı bilgilerle bir araya getirilmiştir.

Ali Canip'in hazırladığı *Türk Edebiyatı Antolojisi* (1931) adlı eser, tamamı Türkçe olan bir çalışmada ilk defa 'antoloji' kelimesine yer vermesi itibariyle önemlidir. Bu eserden sonra, benzeri türdeki çalışmalarda çok defa bu isim kullanılacaktır. Ali Canip bu eserini öğrenciler için hazırlamış ve bu yüzden seçtiği parçaların dil bakımından mükemmel olmasına özen göstermiştir. Başlığı her ne kadar bir genellemeyi ifade etse de içeriği, Tanzimat'tan eserin yayımlandığı tarihe kadar gelen sürece ait metinlerden oluşmuştur. Çünkü yazara göre Türk edebiyatının temsil değeri taşıyan eserleri çağdaş olanlardır ve çağdaşlık da ancak Avrupaî zihniyetten ilhamını alır. Bu yüzden eserine, "Tanzimat'tan Bugüne Kadar" notunu düşer ve bu durumu açıklar. Metinler, Şinasi ile başlarken her şahsiyetin hayatı, sanatçı kişiliği hakkında kısa bilgiler verilir. Nesir ve nazım parçalarının bir arada bulunduğu bu çalışmanın en önemli tarafı, döneminde 'Yeni Edebiyat'ın en kapsamlı panoraması oluşudur.

Antolojiler, sadece kendi edebiyatımızla sınırlı kalmamıştır. Yabancı edebiyatlar hakkında da Türk okuruna kolaylaştırıcı imkânlar sunmuştur. Şinasi'nin Fransız şiirinden yaptığı tercüme bir araya getirdiği *Tercüme-i Manzume* (1859) adlı eseriyle beraber daha ilk antolojilerden itibaren yerli ürünler yanında Batı'ya ait çeviri parçalarla da tanışan okur, 1934 yılında Vasfi Mahir Kocaturk'ün sadece Batı edebiyatının ürünlerine yer verdiği *Şaheserler Antolojisi*'yle karşılaşır. Eserde Batı edebiyatının en güzel metinleri sıralanırken bu metinlerin yazarları hakkında kısa bilgiler verilir ve görsel olarak da tanıtılır. Sonraki zaman içinde, *Fransız Şiiri Antolojisi* (1947, Orhan Veli), *Orta Çağ Fransız Edebiyatı Antolojisi* (1953, Varlık) örnekleri gibi farklı Batılı milletlerin edebiyatlarından hazırlanan seçkiler, okurun edebî bilgisini ve beğenisini daha da zenginleştirecektir.

Yazarların ve şairlerin muhtelif düşüncelerle kendi eserleri arasından yaptıkları derlemeler de çoğunlukla antoloji kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Nitekim Şinasi'nin kendi şiirlerinden bir seçki sunduğu *Müntahabât-ı Eş'arım* (1870) adlı eserleriyle başlayan bu antoloji çeşidinin günümüze kadar devam ettiğini görürüz. Süreci ifade etmek üzere Hüseyin Rahmi'nin *Müntahabât-ı Hüseyin Rahmi* (1888), Ahmet Midhat'ın *Müntahabât-ı Ahmet Midhat* (1889-1890, 3 cilt), Mehmed Celâl'in *Müntahabât-ı Celâl* (1899), Faruk Nafiz'in *Kendi Elimle Seçtiklerim* (1934) ve Melih Cevdet Anday'ın *Seçme Şiirler* (1992) adlı eserlerini burada zikrederim. Bu çeşit antolojiler, sanatçıların kendilerini ve sanatlarını en iyi ifade edeceğine inandığı eserleri okuyucuyla buluşturma gayesiyle hazırlanmaktadır. Ayrıca ilk dönemlerden itibaren gazetelerden de bazı seçmelerin yapıldığını belirtmekte fayda vardır. Meselâ Ebüzziya Tevfik'in *Müntahabât-ı Tasvîr-i Efkâr* adıyla hazırladığı antolojinin "Siyasiyât" başlıklı birinci cildi 1886'da, "Edebiyat" başlıklı ikinci cildi ise 1893'te yayımlanmıştır.

Ayrıca yayım tarihi ve hazırlayanı belli olmamakla birlikte Ahmet Midhat tarafından hazırlandığı düşünülen *Müntahabât-ı Tercümân-ı Hakikat* adlı üç ciltlik eser de bunlar arasındadır.

Antolojilerin edebiyat dünyası içinde çok ciddi tartışmalara yol açtığına da şahit oluruz. Bu tartışmaların başlıca sebebi antoloji türünün iyi-kötü, güzel-çirkin, önemli-önemsiz gibi birbirine karşıt değer yargılarını bir arada düşündürmeye müsait olmasıdır. Nitekim 1936 yılında Matbuat Müdürlüğü tarafından Vedat Nedim Tör'e hazırlattırılan *Anthologie des Ecrivains Turcs d'Aujourd'hui* adlı eser, edebiyatımızdaki en uzun soluklu tartışmalardan birinin merkezinde yer almıştır. Türk edebiyatını Fransa'da tanıtmak amacıyla hazırlattırılan ve hazırlayanın ismi açıkça belirtilmeyen bu eser, seçme kriterleriyle, yayımlanma iddiasıyla, teknik hatalarıyla uzun süre devam edecek bir tartışmaya yol açmıştır. Esere yöneltilen eleştirilerin başında, bir zaman sınırlamasına gidilişi ve seçilen eserlerin ait olduğu türü yeterince temsil edip etmediği meselesi yer alır. Zira Türk edebiyatını temsil adına yayımlanan bu eserde, I. Dünya Savaşı öncesindeki edebiyatçılarımızın eserlerine yer verilmezken sonraki döneme ait olanlar da temsiliyet bakımından üzerinde çoğunlukça hemfikir olunabilecek eserler arasından seçilmemiştir. Antolojilerin yapısal özelliği hazırlayanına her ne kadar öznel bir tasarruf hakkı veriyor olsa da Türk edebiyatını yurt dışında tanıtmak amacıyla üstelik devlet tarafından hazırlattırılan böyle bir eserde nesnel kriterlere azamî ölçüde bağlı kalmak gerekirdi. Fuat Köprülü böyle bir iddiayla hazırlanan antolojilerde seçme işinin sadece kişisel zevk kriterlerine dayandırılmayacağını ifade eder⁵ ki bu tür eserler hazırlattırılırken hazırlayıcının Türk edebiyatına hakkıyla vâkıf olması ve genel teamülün zevkini yansıtabilecek nesnelikte bir irade gösterip gösteremeyeceği meselesi de tartışmalarda bahis konusu edilen bir diğer husustur. Bu eser ayrıca değerlendirmelerdeki maddî hatalar ve seçilen parçalardaki özensizlik yüzünden de eleştirilere maruz kalmıştır. Hatta bunun vahim bir örneği, Peyami Safa'dan sanat anlayışını yansıtmayı amacıyla alınan parçanın aslında yazarın konu gereği Fransızca'dan yaptığı bir alıntı olmasıdır.⁶ Bu eser dolayısıyla ortaya çıkan tartışmalar, bir süre sonra başlangıçtaki mecrasından çıkarak eski-yeni kutuplaşması şeklinde bir nesil tartışmasına dönüşmüştür. Edebiyatımızda kısa sürede asıl mecrasından sapıp başka vadilere kayan tartışmalar önceden beri var olagelmıştır. Ancak bu tartışmayı diğerlerinden ayrı kılan husus, devlet eliyle yayımlanan bir eserden kaynaklanmış olmasıdır. Bu tartışmalar, soruşturmalarla, röportajlarla, tenkit yazılarıyla ve en iyi yazarı belirleme adına yapılan anketlerle hemen her gazete ve derginin sayfalarında genişçe yer bulmuş ve edebiyat gündemini uzun süre meşgul etmiştir.

5 Hikmet Feridun, "Bir Edebiyat Antolojisi Nasıl Hazırlanmalıdır?", Fuat Köprülü'yle Röportaj, *Akşam*, 28 Şubat 1936, s. 5.

6 Peyami Safa'nın antoloji türüne ve bu tartışmalara dair düşünceleri için bkz. *Tan*, 13 Şubat 1936, s. 2.

I. Dünya Savaşı sonrasındaki edebiyatımızı Türk toplumunu temsil eden yegâne edebiyat olarak görme eğilimi daha başka antolojilerde de kendisini hissettirir. Meselâ Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından neşredilen *Büyük Harpten Sonrakiler* (1935), Orhan Burian, Behçet Kemal Çağlar ve Haluk Şehsuvaroğlu'nun hazırladıkları *Mütarekeden Sonrakiler* (1938) veya Orhan Burian'ın hazırladığı *Kurtuluştan Sonrakiler* (1946) adlı çalışmaları bu tür eserlerdendir. Yine aynı dönemde benzer bir yaklaşım, Türk edebiyatını yurt dışında tanıtmak gibi gaye birliği taşıyan Yunanca neşredilmiş bir eserde de görülür.⁷

Ahmet Hamdi Tanpınar tarafından 1942 senesinde hazırlanan *Namık Kemal Antolojisi* ise edebiyat tarihi içinde tek bir kişinin eserlerinden yapılan seçmelerle oluşturulmuş önemli bir çalışmadır. Özellikle, seçtiği parçalarla Namık Kemal'in sanatını yansıtmada gösterdiği isabet, eserin değerini artıran bir hususiyettir.

Aynı yıllarda, sahasının başvuru kaynaklarından biri olacak *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman* antolojisi yayımlanmıştır. Cevdet Kudret tarafından hazırlanan üç ciltlik bu eserin ilk iki cildi 1945'te, üçüncü cildi 1959'da neşredilirken çalışmada, her iki türün bir asırlık süre içerisindeki (1859-1959) gelişimi örnek metinlerle gösterilmiştir. Burada çoğunluğu yerli olmakla beraber Tanzimat dönemi edebiyatının ilk yıllarına ait çeviri eserlerden yapılan alıntı metinlere de yer verilir.

Antoloji çalışmalarında 1940'lı yılların sonuna doğru Varlık Yayınları'nın, dolayısıyla Yaşar Nabi'nin ismi öne çıkmaktadır. Onun tarafından hazırlanan, özellikle şiir ve hikâye türündeki metinlerden müteşekkil antolojiler, edebiyatımızın bu alanlardaki birikimini ve gelişim çizgisini vermesi bakımından değerli çalışmalardır. Şiir nevinin tarih içindeki seyri göz önüne alındığında onu bir sınıflamaya tâbi tutmak gerektiğini düşünen yazarın bu düşünceyle ortaya koyduğu eserler arasında en dikkate değer olanları Tanzimat sonrası Türk şiirinin genel panoramasını sunduğu eserlerdir. Yenileşme dönemi olarak tanımlanan bu zaman dilimine ait metinler, hazırlayıcının edebiyat tarihimize dair değerlendirmeleri neticesi iki kısımda verilir. Bunlardan ilki, Ziya Paşa'dan Yahya Kemal'e kadar 26 şairden örnek parçaların yer aldığı *Türk Yenilik Şiiri Antolojisi* (1947)'dir. Eserin önsözünde, Yaşar Nabi'nin eserle alâkalı düşünceleri onun antoloji türüne bakışını da yansıtmaktadır. Yazara göre amacı Tanzimat sonrası Türk şiirini örneklemeye olan bir antolojide güzellik, tek seçme kriteri olmamalıdır. Yaşar Nabi'nin *Yeni Türk Şiiri Antolojisi* (1947) adlı eseri ise Cumhuriyet'ten sonraki dönemden seçilen şiirleri ihtiva etmektedir. Bu eserde gelecekte nasıl bir yol izleyecekleri henüz belli olmayan, o dönem için isimleri ye-

⁷ *Varlık* dergisinin c. X, sy. 160, 1 Mart 1940 tarihli nüshasında sitayişle bahsettiği habere göre Yunanca bir Türk şiir antolojisi yayımlanmıştır. Buraya seçilen metinler ise 1919-1939 arasında eser vermiş Türk şairlerindedir.

ni sayılabilecek şairlere yer verilmemeye itina gösterilmiştir. Bu antoloji ayrıca, türün öznel bir yaklaşıma ne kadar açık olduğunu gösteren bir örnektir. Zira eserin ilk iki baskısında Nazım Hikmet'in şiirlerine yer verilmişken 1954'teki üçüncü baskıda herhangi bir açıklama yapılmaksızın bu şiirler çıkarılmıştır. Yazarın bu tasarrufunda, Nazım Hikmet'e karşı o dönemdeki olumsuz bakışının etkili olduğunu düşünmek mümkündür.⁸

Yaşar Nabi'nin daha Varlık Yayınları'nı kurarken arzuladığı Türk şiiri örneklerini bir bütün içinde verme düşüncesi 1967'de gerçekleşir. *Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi* adlı bu eserdeki metinler, Osmanlı ile Cumhuriyet dönemini kapsamaktadır. Divan Şiiri, Halk Şiiri, Yenilik Şiirimiz ve Yeni Şiirimiz gibi dört bölüme ayrılan eserin ilk baskısında Mustafa Baydar, M. Sunullah Arısoy ve Yaşar Nabi'nin isimleri bir arada yer alırken, 1968'ten sonraki genişletilmiş baskılarda sadece Yaşar Nabi'nin ismine tesadüf edilir.

1947'de yayımlanan *Türk Edebiyatının En Güzel Hikâyeleri* adlı eser ise, önceki senelerde *Resimli Ay*'ın yayımladığı hikâye antolojilerine nispetle daha genel zaman dilimini kapsaması, daha hazırlıklı ve titiz bir çalışma olması itibarıyla edebiyat tarihimizde konusu hikâyeye münhasır antolojiler arasında başarılı ilk çalışma olarak değerlendirilebilir. Yaşar Nabi'nin bu eserinde, Hüseyin Rahmi'den Orhan Kemal'e 21 hikâyecinin 21 hikâyesi yer alırken, sonraki baskılarda bu sayının artırıldığı görülür. Ayrıca Varlık Yayınları'nın, 1948-1959 arasında yayımladığı usta yazarlarla genç yazarların bir araya getirildiği *Yeni Hikâyeler* başlıklı eserleri de bu tarzdaki diğer çalışmalardandır.

Yeni Türk şiiri üzerine, akademik bir sıfatla hazırlanan ilk önemli antoloji ise Kenan Akyüz'ün *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*'dir. Üniversitedeki edebiyat derslerinin metin ihtiyacını karşılamak düşüncesiyle 1953'te Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları arasında neşredilen eserin genişletilmiş ikinci baskısı 1958'de yapılır. Edebiyat tarihi çalışmaları için birinci elden kaynak olabilecek bu eser, ciddiyeti ve titizliği ile dikkat çeker. Hazırlayıcının, Cumhuriyet dönemi şairlerini belirlemedeki tasarrufu nesnellik açısından belki eleştirilebilirse de seçilen metinlerin, şairlerin sanat anlayışı hakkında tam bir fikir oluşturulabilecek sayıda ve isabette olması eserin bu eksikliğini bir ölçüde hafifletmektedir.

1950'li yıllara gelindiğinde Türk okuru, *Yeditepe* tarafından yayımlanan *Yeni Türk Şiiri Antolojisi* (1956) başlıklı, hazırlanış yönünden öncekilerden farklı bir antolojiyle karşılaşır. Bu çalışmada hazırlayıcının, gazete aracılığıyla yapılan bir anketle, isimleri önceden seçilmiş şairlerin en beğenilen şiirlerini belirlemede inisiyatifi okurla paylaştığı görülür. Böylelikle, genelin beğenisini yansıtmada eser belli ölçüde nesnellik iddiası da kazanır.

8 Yaşar Nabi, Mart 1951 baskısında da yer verdiği Nazım Hikmet'in yurt dışına kaçıışı üzerine kaleme aldığı *Varlık*'taki bir yazısında, şairi sert cümlelerle eleştirirken bir daha onun hakkında basında herhangi bir haberin yayımlanmamasının daha doğru olacağını söyler: "Nazım Hikmet'in Kaçıışı", *Varlık*, Ağustos 1951, s. 2.

Tahir Alangu'nun, seçtiği metinlerin yazarları hakkında bilgiler de verdiği üç ciltlik *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman* (1959-1965) adlı eseri, bu dönemin bir başka ilgi çekici çalışmasıdır. Eserdeki metinler, 'Yeni Hikâyeciler' başlığı altında birinci ciltte, 'Öncüler' başlığı altında da ikinci ve üçüncü ciltlerde sınıflandırılmıştır. Böylelikle hazırlayıcı uzun tahlillere, açıklamalara ihtiyaç duymadan teorik bir alt yapının ürünü olan yoruma dayalı antolojiler için iyi bir örnek vermiş olur.

Cumhuriyet sonrası nesir sahasındaki antoloji çalışmalarının özellikle hikâye ve roman türleri üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Böyle bir ortam içerisinde, Vasfi Mahir Kocatürk'ün *Türk Nesir Antolojisi* (1963) adlı eserinin neşri ayrı bir anlam kazanır. Bu eserde tıpkı Tanzimat dönemindeki öncülerini gibi nesir sahasının kapsamı geniş tutulmuş; Türk nesrinin Dede Korkut'tan eserin hazırlandığı zamana kadarki seyrini ve tekâmülünü gösteren örnekleri kronolojik bir sıra içinde "başlangıçtan bugüne kadar Türk edebiyatının nesir alanında yazılmış en güzel eserleri" iddiasıyla verilmiştir. Vasfi Mahir, halk ve divan şiirine dair yayımladığı antolojilerin ardından bu çalışmasıyla, kendi ifadesine göre 'Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nin metin kısımlarından birisini daha ortaya koymuş olur.

Edebiyatımızda roman türüne münhasır yapılan ilk antoloji çalışmalarından biri Şemsettin Kutlu'nun *Türk Romanları: Başlangıçtan Günümüze Kadar* adlı eseridir. 1970'te yayımlanan çalışmada, yazarlar hakkındaki kısa bilgiden sonra roman özetleri ve romanlardan alıntılanan kısa parçalar verilir. Genişletilmiş ikinci baskısı 1989'da yapılan bu eser; seçilen metinlerin tek başlarına bir temsil değeri taşımadıklarını ve anlaşılmasında hazırlayıcının açıklamalarının zorunlu olduğunu gösterir. Bu durum roman türünün, antoloji çalışmalarında hikâye ve şiire nazaran pek elverişli olmadığını ve dolayısıyla pek de tercih edilmediğini göstermektedir. Şemsettin Kutlu'nun aynı yıllarda neşrettiği *Servet-i Fünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi* (1972) ise Cumhuriyet döneminde Servet-i Fünun ekolü ve bu ekolün dışında kalan edebiyatçılara genişçe yer veren ilk antolojilerdendir.

Şair kimliği yanında, hazırladığı antolojilerle edebiyatımızda önemli bir yere sahip Ümit Yaşar Oğuzcan, şiirlerin büyük oranda şairleri tarafından belirlendiği *Şairlerden Seçtiklerim* eserini 1971'te yayımlamıştır. Seçme kriterleri olarak önceden belirlenen, şairlerin Cumhuriyet'ten sonra eser vermesi, şiirlerinde yaşayan dili kullanması, halkça beğenilmesi ve o güne kadar gelebilmiş olması gibi hususiyetler bakımından diğer antolojilerden ayrılan bu eser, sonradan yapılan birçok antolojiler için de bu yönüyle örnek olmuştur.

Abdülkâki Gölpınarlı'nın *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi* (1972) konu bakımından bir seçicilik ve ayırıcılık vasfıyla dikkati çeken çalışmalardandır. Ayrıca, hazırlayanın konu üzerindeki hakimiyeti, eseri kıymetli kılan bir özellik olarak karşımıza çıkarıyor.

1973 yılında, İlhami Soysal'ın okurun beğenisini kazandığı anketlerle belirlenmiş olan şiirlerden seçtiği *20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi* yayımlanır. Her ne kadar hazırlayıcısı tarafından aksi söylene de sadece ismi bakımından bile bir iddia taşıyan bu eser, antolojiye alınmayan şairlerin eleştirilerine maruz kalmıştır. Yüzyıl şiirini Tevfik Fikret'le başlatan eserde kalıcı olacağı düşünülen şairlere yer verilmiş, sonraki baskılarında yapılan yeni eklemelerle çalışma genişletilmiştir. Aynı yıl Hilmi Yücelen tarafından *Maliyeci Şairler Antolojisi* adında konuyla ilgi çeken bir başka çalışma daha yayımlanır. Eserde, Osmanlı'dan günümüze maliyeci şairlerin şiirlerinden seçmeler yapılmış ve şairler hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Edebiyatımızda türün en önemli çalışmalarından birisi hiç kuşkusuz Mehmet Kaplan, İnci Enginün ve Birol Emil (3. baskıdan sonra Zeynep Kerman da katılır) tarafından hazırlanan başlangıçta 10 cilt olarak planlanmış ancak Mehmet Kaplan'ın vefatı sebebiyle 5. ciltte kalmış *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi* (1974)'dir. Özellikle üniversite öğrencilerinin derslerine yardımcı kaynak olması düşüncesiyle hazırlanan eserin metinleri, Tanzimat öncesi hazırlık devresinden başlayarak Servet-i Fünun döneminin başlangıcına kadarki zaman diliminde ortaya konmuş çalışmalardan seçilmiştir. İlk ciltte ve ayrıntılı bir bakış açısıyla 1839-1865 dönemi düşünce, zevk ve üslubu bahis konusu edilirken diğer ciltlerde şahsiyetler üzerinde durulmuştur. Birbirini takiben yayımlanan ciltlerde metinler, amaca uygun şekilde kronolojik bir düzen içinde sıralanmıştır.

1970'li yılların ikinci yarısında, okura farklı medeniyetlerin kültüründen örnekler vermeyi hedefleyen iki eser göze çarpar. Bunlardan ilki 1976'da Nuri Pakdil tarafından yayımlanan *Çağdaş Arap Şiiri* adlı iki ciltlik antolojidir. Yayımlandığı dönem itibarıyla alanında önemli ve örnek sayılabilecek bu eserdeki sınıflandırmalar ülkelere göre yapılmış, yazarların hayatı ve sanatı hakkında bilgiler verilmiştir. 1979 senesinde ise Milliyet Yayınları tarafından konusunun uzmanlarına hazırlatılan *Ülke Ülke Çağdaş Dünya Şiiri* adlı diğer bir önemli antoloji neşredilir. Cevat Çapan, Ataol Behramoğlu, Ülkü Tamer, Bedrettin Cömert ve Yüksel Pazarkaya gibi isimler tarafından yayımlanan bu eserin, türün tanıtıcı fonksiyonu açısından başarılı bir çalışma olduğu söylenebilir.

1980'den sonra antoloji türünde hem nicelik, hem de çeşitlilik açısından belirgin bir artış görülür. Günümüze kadar devam eden sürece bakıldığında, özellikle edebî türlerin gelişim seyrini vermeyi amaçlayan genel kapsamlı ve nesnel prensiplere dayandırılma çabasındaki eserlerin başarılı örnekleri ön plana çıkar. Bunlar edebiyat tarihiyle alakalı çalışmalar için de yararlı kaynaklar olur.

Bu sürecin başlangıcında ortaya konan Mehmet Semih'in *Sele Zeytini: Gülmece Şiirleri Antolojisi* (1984), konu orijinalliği ve metni mizahî resimlerle zenginleştirme açısından bahse değer eserlerdendir.

1985 yılında Memet Fuat tarafından türün örnek oluşturacak çalışmalarından biri yayımlanır. *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* adını taşıyan bu eserde, öğren-

cilere faydalı olma düşüncesiyle nesnel bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmış ve ayrıntıya azamî derecede özen gösterilmiştir. Hazırlayıcının bu eseri yayımlamaktaki amacı, büyük atılımlar dönemi olarak tanımladığı Cumhuriyet devri şiir serüvenini anlatmaktır. Bu amaçla metinler; akımlar, gruplaşmalar, karşıtlıklar göz önünde tutularak seçilir. Kronolojik sıranın takibi şiirdeki değişimleri ortaya koyarken, önde gelen şairlerin şiir örneklerinin fazla tutulmasıyla onların sanatsal gelişim evreleri de yansıtılmış olur. Türk şiiri hakkında bilgi, estetik haz ve bunun yanında özellikle çocukların iç dünyalarını zenginleştirmede faydalı olacak dil becerilerini geliştirme imkânı sunması bu çalışmayı önemli kılan hususiyetlerdendir. Yılmaz Odabaşı'nın, 2000 yılında yayımladığı *Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi* (1975-2000) Memet Fuat'ın bu eserini tamamlama iddiasıyla hazırlanır. Ancak Memet Fuat'ın eserindeki metinler büyük oranda temsiliyet değeri taşıırken, edebiyat alanında yeri kesinleşmemiş isimlere de yer veren bu eserde, devamlılığın sadece zamanı takiple sınırlı olduğunu söylemek daha doğru olur.

Memet Fuat'ın çalışmasıyla benzerlikler taşıyan bir başka antoloji 1987 yılında Ataol Behramoğlu tarafından hazırlanır. *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri* adlı eserin giriş kısmındaki bilimsel değerlendirmeler eserin nesnellik intibasını artırmıştır. Ayrıca, sonraki baskılara yapılan eklemelerle şiirimizin aktüalitesi takip edilmeye çalışılmıştır.

Aynı yıl içinde Sadık K. Tural, Zeynep Kerman ve M. Kayahan Özgül tarafından hazırlanan *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek* adlı çalışmada, Samipaşazade Sezaî'den Osman Çeviksoy'a kadar birçok hikâyecinin eserine yer verilmiş, eserin girişinde Sadık K. Tural tarafından kaleme alınan "Hikâye Kavramı ve Hikâyeciliğimiz Üzerine" başlıklı yazıda hikâye türü ve bu türün bizim edebiyatımızdaki gelişim seyrine dair kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

Enis Batur tarafından hazırlanan, yerli ve yabancı eserlerin bir arada derlendiği *Kara Mizah Antolojisi* (1987) ise bugün bile sahasında yetkinliğiyle tek sayılabilecek bir başka önemli çalışma olur.

İskender Pala tarafından hazırlan *Divan Şiiri Antolojisi* (1995) hem sahada ki önceki çalışmaların devamı niteliğinde bir eser hem de bu şiire meraklı pek çok okur için faydalanabilecekleri bir başvuru kaynağı olarak yayımlanır. 200 şaire ait 500 şiirin yer aldığı çalışmada metinler, klâsik divan tertibine göre düzenlenirken her nazım türü kendi içinde kronolojik olarak sıralanmıştır.

Selim İleri'nin *Türk Romanından Altın Sayfalar* (1995) adlı kitabı ise edebiyatımızda içeriği sadece roman alıntularından oluşan antolojiler arasında türünün en önemli çalışması olarak öne çıkar. Gençlik çağında okuduğu Fransız edebiyatına ait *Çocuklara Altın Masallar* kitabından esinlenerek böyle bir çalışma yapan yazar, eserine aldığı ilk metni Ahmet Midhat Efendi'den seçmiş ve kronolojik bir düzen içinde roman metinlerini sıralamıştır.

Edebiyatımızı yurtdışında tanıtmaya düşüncesiyle 1996 yılında Kemal Sılay tarafından *An Anthology of Turkish Literature* adında, edebiyatımızın en erken devirlerinden günümüze kadar olan gelişimini gösterme ve tanıtmaya iddiasını taşıyan bir eser daha yayımlanır. Nazım ve nesir parçalarının yer aldığı bu çalışmada eski döneme ait örnek metinler eski ve yeni yazılarıyla birlikte verilmiş; ayrıca minyatürler, folklorik resimler, muhtelif eşya ve Osmanlı devri gündelik hayatına dair fotoğraflar metni tamamlayıcı unsurlar olarak uygun yerlere yerleştirilmiştir. Talat Sait Halman'ın 2005 yılında neşredilen VI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadarki zaman diliminde Türk şiirinden aşk temalı örneklerle yer verilen *Türk Aşk Şiirleri* adlı eseri de Türk Kültür, Sanat ve Edebiyatının Türkçe Dışındaki Dillerde Yayımlanmasına Destek Projesi kapsamında İngilizce olarak yayımlanmıştır.

Antoloji çalışmalarında konu çeşitliliğinin görüldüğü bu yıllarda Hasan Akay'ın alfabetik olarak sıraladığı 289 şairin 672 şiirine yer verdiği *Fetihden Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul* (1997) adlı çalışması; yine 1998 senesinde Cumhuriyet'in 75. yılı dolayısıyla İnci Enginün, Zeynep Kerman ve Selim İleri tarafından hazırlanan, ünlü yazarların eserlerinden Kurtuluş Savaşı ile ilgili bölümlerin alıntılandığı *Kurtuluş Savaşı ve Edebiyatımız* adlı eser sahanın kayda değer çalışmaları arasında yer alır.

Öykü üzerine yapılan antoloji çalışmalarının da bu dönemde yoğunlaştığı görülür. Atilla Özkırmılı'nın 1998'de 3 cilt olarak neşrettiği *En Güzel Türk Hikâyeleri* bunlardan biridir. Selim İleri'nin *Modern Türk Edebiyatında 99 Hikâyeciden 99 Hikâyeye* (1997), Mehmet Hengirmen'in *2000 Yılında Türk Antolojisi* (3 cilt, 2000), Metin Celal'in ilk örneğini 1998'de verdiği ancak sonradan daha mufassal olarak hazırladığı *Çağdaş Türk Edebiyatında Öykü Antolojisi* (2001) gibi son dönem öykü antolojileri metin itibarıyla zenginlik taşıyan kayda değer çalışmalardır.

XX. yüzyıl sonu ve XXI. yüzyılın başında yayımlanan dikkat çekici antolojilerden bir diğeri şiir üzerine yapılanlardır. Bu dönemde edebiyat tarihine kaynak metin olması düşüncesiyle hacimli antoloji hazırlamaya rağbetin arttığı ve bu çalışmaların estetik kaygılarla derlenen çalışmaları gölgede bıraktığı görülür. Örneğin bunlardan 5 cilt olarak yayımlanan *Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiiri Antolojisi* 526 şairden 1909 şiire yer vermiştir. 1999'da Refik Durbaş ve Abdullah Özkan tarafından hazırlanan eserde, dergilerde yayımlandığı hâlde şiir kitaplarına girmemiş şiirlere de yer verilerek ele alınan sürecin şiir aktiviteleri bir bütün olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Abdullah Özkan'ın bu eserden 4 yıl sonra yayımladığı *Başlangıçtan Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi* (5 cilt, 2003) ile önceki çalışma tamamlanır ve Türk şiirinin ilk örneklerinden bugüne kadarki dönemine ait gelişim seyri zengin metinlerle ortaya konulur. Bu ikinci kitap 671 şairden 1650 şiire yer verirken Türk kültürünün yansıtan minya-

tür ve gravürlerle de metinler zenginleştirilmiş, ayrıca şiir üzerine yapılan değerlendirmelerde öncekilerden farklı olarak grafiklerden de istifade edilmiştir.

M. Kayahan Özgül'ün 2000 yılında yayımladığı *Arayışlar Devri Türk Şiiri Antolojisi* ise Türk şiirinin bir bütün olarak arayış içine girdiği dönemlerin izini süren ve bunlardan örnek metinlerin verildiği bir çalışma olur. XIX. yüzyılla başlayıp Fecr-i Ati'ye kadar uzanan bir dönem içinden seçilen metinler arasında bugün için unutulmuş pek çok isme de yer verilmiştir.

Bu dönemde yayımlanan 3 ciltlik bir antoloji, yine yarattığı tartışmalarla edebiyat dünyasında iz bırakır. Mehmet H. Doğan'ın *Yüzyılın Türk Şiiri (1900-2000)* adındaki bu eseri, hazırlayanının tasarrufları ve içindeki yargılardan dolayı eleştirilerin hedefi olmuş; sonraki baskılarında birçok şair bu gerekçelerle isimlerini antolojiden çıkartmışlardır. Bu örnek de gösterir ki hazırlayıcı, antolojinin oluşumunda sınırsız bir seçme özgürlüğüne sahip değildir. Özellikle yaşayan sanatçıların metinlerinin yayımlanmasında inisiyatif şaire veya yazara aittir.

Konu ettiği malzemesiyle öne çıkan bir başka çalışma, Alpay Kabacalı'nın bir gezi edebiyatı seçkisi olarak hazırladığı *Gezginlerin Gözüyle: Yedi Deniz Beş Bucak* (2004) adlı antolojidir. Evliya Çelebi'den Nasuh Mahruki'ye uzanan yazar çeşitliliğinin içinde birinci kısımda Evliya Çelebi, ikinci kısımda Osmanlı gezginleri ve üçüncü kısımda ise Anadolu ile dünyanın farklı bölgelerine yapılan gezilerin notları bulunur.

Antoloji sahasında bugüne kadar yapılan en hacimli çalışma ise Mehmet Ay'ın *Türkçe Şiirler Antolojisi* (2005)'dir. 9 cilt olarak hazırlanmış bu çalışmada, Mehmed Memduh Paşa'dan Can Bahadır Yüce'ye kadar 647 şairin şiirlerinden örnekler verilir. Ayrıca dergilerde kalmış şiirler de tespit edilebildiği nispette antolojinin sayfalarında yer bulur.

1980'den itibaren dünyanın farklı milletlerinin edebiyatlarından derlenen antoloji çalışmalarında da belirgin bir artış görülmektedir. Cevat Çapan'ın İngiliz, Amerikan, Yunan ve dünya şiiri; Eray Canberk'in Çağdaş Çin şiiri; Erkin Emet'in Çağdaş Uygur şiiri; Alovera'nın Antik Anadolu şiiri; Gürsel Aytaç'ın dünya edebiyatı; Ataol Behramoğlu ve Kaşavbiy Miziev-Ahmet Necdet'in Rus şiiri; Mehmet Kanar'ın İran ve Afgan edebiyatı; Fahri Kaya'nın Boşnak edebiyatı; Ahmed Arpad'ın Alman öykücülüğü; Ülkü Tamer'in Çağdaş Latin Amerika şiiri; İlhan Berk'in başlangıçtan bugüne Fransız şiiri; Sema E. Ege'nin İngiliz öykücülüğü; Özdemir İnce-Ataol Behramoğlu'nun dünya şiiri; Tuna Ertem'in Fransız eleştiri seçkisi bu tür antolojiler arasındadır. Ayrıca 'Türk Dünyası Ortak Edebiyatı' adıyla Atatürk Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından 10 ciltte tamamlanması düşünülen ve şimdiye kadar 7 cildi yayımlanmış olan *Türk Dünyası Edebiyat Metinleri Antolojisi* (2001 sonrası)'ni de sahanın önemli çalışmalarından biri olarak anmak gerekir.

Seçilmiş Antoloji Kitapları Bibliyografyası

(Bibliyografyada, eserlerin yayımlanış tarihleri esas alınmıştır.)

- Şinasî, *Tercüme-i Manzume (Fransız Lisanından Nazmen Tercüme Ettigim Bazı Eş'âr)*, İstanbul: Presse d'Orient Matbaası, 1859.
- Refik ve Tevfik, *Letâif-i İnşa*, 5 cilt, İstanbul: Tercüman-ı Ahvâl Matbaası ve Tasvir-i Efkâr Matbaası, 1281-1285 [1865-1868].
- Şinâsî, *Müntahabât-ı Eş'ârım*, İstanbul: Tasvîr-i Efkâr Matbaası, 1287 [1870].
- Kostantinidi, *Müntahabat-ı Asar-ı Osmaniyye*, İstanbul: Mekteb-i Sanayi Matbaası, 1288 [1872].
- Ziya Paşa, *Harabat*, 3 cilt, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1291-1292 [1874-1875].
- Ebuzziya Tevfik, *Numune-i Edebiyat-ı Osmaniyye*, İstanbul: Mihran Matbaası, 1296 [1878].
- Mihran Apıkıyan, *Beyitler Antolojisi*, İstanbul: Aşçıyan Matbaası, 1879.
- Mustafa Reşid, *Müntahabat-ı Cedide*, 2 cilt, İstanbul: Karabet ve Kasbar Matbaası, 1302-1303 [1885-1886].
- Ebuzziya Tevfik, *Müntahabât-ı Tasvîr-i Efkâr*, İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya, 1303 [1886], 1311 [1893].
- Hüseyin Rahmi, *Müntahabât-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt, İstanbul: Tercümân-ı Hakikat Matbaası, 1305 [1888].
- Ahmet Midhat, *Müntahabât-ı Ahmet Midhat*, 3 cilt, İstanbul: Tercümân-ı Hakikat Matbaası, 1306-1307 [1889-1890].
- Faik Reşad, *Muharrerat-ı Nadire yahud Hazine-i Müntahabât*, İstanbul: Kasbar Matbaası, 1307 [1891].
- Mehmed Celâl, *Osmanlı Edebiyatı Numuneleri*, İstanbul: Matbaa-i Safa ve Enver, 1312 [1895].
- Bulgurluzade Rıza, *Müntahabat-ı Bedayi-i Edebiyye*, İstanbul: Sancakyan Matbaası, 1325 [1909].
- Reşid Süreyya, *Edebiyat-ı Cedide*, İstanbul: Sancakciyan Matbaası, 1325 [1910].
- Mithat Cemal, *Nefais-i Edebiyye*, İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1329 [1913].
- Süleyman Bahri ve Refet Avni, *Resimli Müntahabat-ı Edebiyye*, İstanbul: Kanaat Kitabhanesi ve Matbaası, 1329 [1913].
- Nüzhet Haşim, *Milli Edebiyata Doğru*, İstanbul: Cemiyet Kütabhanesi, 1918.
- Celal Sahir ve Mehmed Âsım, *Müntahabat Çocuk Şiirleri*, İstanbul: Maarif-i Umumiyye Nezareti, 1918.
- Hamamizade İhsan, Hıfzı Tevfik ve Hasan Âli, *Türk Edebiyatı Numuneleri*, İstanbul: Milli Matbaa, 1926.
- Ziyaeddin Fahri, *Erzurum Şairleri*, İstanbul: Sanayi-i Nefise Matbaası, 1927.
- En Güzel Hikâyeler*, İstanbul: Resimli Ay, 1928, 1929, 1930.
- Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri*, 5 cilt, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1930-1940.
- Sadettin Nüzhet, *Bektaşî Şairleri*, İstanbul: Devlet Basımevi, 1930.
- Ahmet Talat, *Çankırı Şairleri*, 2 cilt, Çankırı: Çankırı Matbaası, 1930.
- Ali Canip Yöntem, *Türk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Maarif Vekâleti, 1931.

- Fuat Köprülü, *Eski Şairlerimiz-Divan Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Muallim Ahmed Halit Kütüphanesi, 1931.
- Faruk Nafiz, *Elimle Seçtiklerim*, Güneş Matbaası, 1934.
- Taha Ay, *Türk Kadın Şairleri*, Universum Matbaası, 1934.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Şaheserler Antolojisi*, Ankara: Maarif Yayınları, 1934.
- Feridun Fazıl Tülbentçi, *Büyük Harpten Sonrakiler 1918-1935*, Ankara: Ulus Basımevi, 1935.
- Vehbi Cem Aşkun, *Merzifon Şairleri*, Merzifon: Utku Basımevi, 1937.
- Sadettin Nüzhet Ergun, *Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Devlet Basımevi, 1938.
- Murat Uraz, *Servet-i Fünun Zümresi: Şairler Romanlar*, İstanbul: Suhulet Matbaası, 1938.
- Murat Uraz, *Fecr-i Âti Şair ve Romancılar: Servet-i Fünuna Zeyil*, İstanbul: Suhulet Matbaası, 1938.
- Murat Uraz, *Edebiyat Antolojisi: 1908-1923 Arasında Yetişen Şairlerimiz*, İstanbul: Suhulet Matbaası, 1938.
- Behçet Kemal Çağlar, Orhan Burian ve H. Y. Şehsuvaroğlu, *Mütarekeden Sonrakiler 1918-1938*, İstanbul: Yücel Mecmuası, 1938.
- Necmettin Halil Onan, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, Ankara: Maarif Matbaası, 1941.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, *Namık Kemal Antolojisi*, İstanbul: Muallim Ahmet Halim Kütüphanesi, 1942.
- Murat Uraz, *Seçme Çocuk Şiirleri*, İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1942.
- Pertev Naili Boratav ve Halil Vedat Fıratlı, *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Maarif Vekâleti, 1943.
- Şükran Kurgan, *İzahlı Eski Metinler Antolojisi*, Ankara: Maarif Mektebi, 1943.
- Hikmet Şinasi Önal, *Boğaziçi Şiirleri*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1944.
- Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*, İstanbul: Güven Basımevi, 1944.
- Ali Tomrukçu, *48 Şair*, Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi, 1944.
- Cahit Öztelli, *Zileli Şairler*, Samsun: Vilayet Matbaası, 1944.
- Türker Acaroğlu, *Çocuk Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Güven Basımevi, 1944.
- Sadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi: Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul: Maarif Kütüphanesi, 1945.
- Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, 3 cilt, İstanbul: Nebioğlu Yayınları/Varlık Yayınları, 1945, 1959.
- Fahir Onger, *Bugünkü Şiirimiz: Antoloji*, İstanbul, 1946.
- Orhan Burian, *Kurtuluşstan Sonrakiler*, İstanbul: Yücel Yayınları, 1946.
- Yaşar Nabi, *Türk Yenilik Şiiri Antolojisi (Tanzimattan Cumhuriyete Kadar)*, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1947.
- Yaşar Nabi, *Yeni Türk Şiiri Antolojisi (Cumhuriyetten Bugüne Kadar)*, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1947.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Divan Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1947.
- Abdullah Rıza Ergüven, *Resimli Yedigün Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Marmara Basımevi, 1947.
- Yaşar Nabi, *Türk Edebiyatının En Güzel Hikâyeleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1947.
- Orhan Veli, *Fransız Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Varlık, 1947.

- Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*, Sivas: Kâmil Matbaası, 1948.
- Ziya Kılıçözlü, *Hatay Halk Şairleri*, İstanbul: Kader Matbaası, 1948.
- Yaşar Nabi, *Yeni Şiirler*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1949.
- İsmail Ali Sarar, *Yeni Şiir Antolojisi*, İstanbul: Hatipoğlu Yayınları, 1949.
- Yaşar Nabi, *Fransız Hikâyeleri Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1949.
- Muzaffer Reşit, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1950.
- Faruk Çağlayan, *Bugünkü Asker Şairleri Antolojisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1951.
- Feyzi Halıcı, *Bizim Şairler Antolojisi*, İstanbul: Ekicigil Matbaası, 1952.
- Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, 1953.
- Süheyla Bayrav, *Orta Çağ Fransız Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1953.
- Ömer Akbulut, *Trabzon Şairleri*, Trabzon: Trabzon İlini Kalkındırma Cemiyeti, 1953.
- Muraz Uraz, *İstanbul İçin Şiirler*, İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1953.
- A. Ferhan Oğuzkan, *İstanbul Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1953.
- Asaf Halet Çelebi, *Divan Şiirinde İstanbul*, İstanbul: İstanbul Fetih Derneği, 1953.
- Abdülbaki Gölpınarlı, *Divan Şiiri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1954.
- Ahmet Köksal, *Aşk Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1955.
- Abdülhak Şinasi Hisar, *Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde: Aşka Dair Seçilmiş Mısralar ve Beyitler, 1403-1950*, İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1955.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara: Buluş Kitabevi, 1955.
- Hilmi Yücebaş, *Hiciv Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Dizerkonca Matbaası, 1955.
- İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Ahmet Halil Yaşaroğlu, 1956.
- Yeni Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1956.
- Mehmet Ataker, *Resimli Genç Şairler Antolojisi*, Resimli Ses Yayınları, 1957.
- Metin Eloğlu ve Ümit Yaşar Oğuzcan, *Garip Şiirleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Kitabevi, 1958.
- Mehmet Önder, *Mevlana Şiirleri Antolojisi*, Konya: Yıldız Basımevi, 1958.
- Cevdet Kudret, *Yurt İçin Ulus İçin*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1958.
- Ali Püsküllüoğlu, *Şiirimizin Dört Ahmedi*, İstanbul: Çevre Yayınevi, 1959.
- Tahir Alangu, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye Roman (1919-1930, 1931-1940, 1941-1950)*, 3 cilt, İstanbul: İstanbul Matbaası, 1959-1965.
- Ahmet Necdet, *Çağdaş Fransız Şiiri*, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1959.
- Cemal Oğuz Öcal, *Ramazan Şiirleri*, İstanbul: Sıralar Matbaası, 1960.
- İlhan Berk, *Başlangıçtan Bugüne Beyit-Mısra Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1960.
- Hasan Lâtif Sarıyüce, *23 Nisan-27 Mayıs Hürriyet Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Ekin Basımevi, 1960.
- Mehmet Turan Yarar, *Veteriner Şairler Antolojisi*, Ankara: Gürsoy Basımevi, 1960.
- Şahinkaya Dil, *Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler*, Ankara: Başkent Yayınları, 1961.
- Ümit Yaşar Oğuzcan ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde Ayrılık ve Yalnızlık*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1961.
- Ümit Yaşar Oğuzcan ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde Ölüm*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1961.

- Ümit Yaşar ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde Aşk ve Kadın*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1961.
- Ümit Yaşar Oğuzcan ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde Tabiat*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1962.
- Ümit Yaşar Oğuzcan ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde Taşlama*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1962.
- Ümit Yaşar ve Tarık Dursun K., *Şiirimizde İstanbul*, İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları, 1962.
- Murat Uraz, *Batı Edebiyatından Seçme Özetler: Destan, Hikâye, Roman ve Tiyatro*, İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1962.
- Fevziye Abdullah Tansel, *Servet-i Fünun ve Son Devir Edebiyatında Dinî Şiirler*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1962.
- Baki Süha Ediboğlu, *Atatürk İçin Bütün Şiirler*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1962.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Nesir Antolojisi*, Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1963.
- Sabahattin Batur, *Yeni Şiirimiz*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1965.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Antolojisi: Başlangıçtan Bugüne Kadar*, Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1967.
- Vasfi Mahir Kocatürk, *Saz Şiiri Antolojisi*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1963.
- Abdülbaki Gölpınarlı, *Alevi-Bektaşî Nefesleri*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1963.
- Şükran Kurdakul ve Ö. Candaş, *Toplum İçin Şiirler*, İstanbul: Ataç Kitabevi, 1965.
- İlhan Berk, *Aşk Elçisi*, Ankara: Dost, 1966.
- Ülkü Tamer, *Varlık Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1966.
- Cemal Süreya, *Mülkiyeli Şairler*, Ekin Basımevi, 1966.
- İbrahim Zeki Burdurlu, *Öğretmen Şairler Antolojisi*, İzmir: İzmir Eğitim Enstitüsü Uyanış Dergisi, 1966.
- İbrahim Zeki Burdurlu, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, İzmir: Karınca Matbaası, 1967.
- M. Sunullah Arısoy, *Türk Hiciv ve Mizah Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1967.
- Baki Süha Ediboğlu, *Yurt ve Kahramanlık Şiirleri*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1967.
- Cemal Süreya, *100 Aşk Şiiri*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1967.
- Yaşar Nabi, Mustafa Baydar ve M. Sunullah Arısoy, *Başlangıçtan Bugüne Türk Hikâye Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1967.
- Eray Canberk, *Çağdaş Vietnam Şiiri*, İstanbul: Uğrak Kitabevi, 1967.
- İbrahim Zeki Burdurlu, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, İzmir: İzmir Eğitim Enstitüsü, 1967.
- Asım Bezirci, *Dünden Bugüne Türk Şiiri*, İstanbul: May Yayınları, 1968.
- Yaşar Nabi, *Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1968.
- Eflatun Cem Güney, *Halk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Varlık, 1969.
- Mehmet Doğan ve Turgay Gönenç, *İkinci Yeni Antolojisi*, İstanbul: Papirüs Dergisinin Özel Sayısı, 1969.
- Müjgân Cunbur ve Neriman Saryal, *Türk Kadınının Şiiri*, Ankara: Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu, 1970.
- Şemsettin Kutlu, *Türk Romanları: Başlangıçtan Günümüze Kadar*, İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1970.
- Kemal Özgür, *Edebiyatımızda Sevgili Şiirleri*, İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1970.
- Ümit Yaşar Oğuzcan, *Şairlerin Seçtikleri*, İstanbul, Türkiye İş Bankası, 1971.

- Abdülbaki Gölpınarlı, *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1972.
- Şemsettin Kutlu, *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Bateş, 1972.
- Şemsettin Kutlu, *Servet-i Fünun Dönemi Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Bateş Yayınları, 1972.
- Hilmi Yücelen, *Türk Mali Tarihine Toplu Bir Bakış ve Maliyecî Şairler Antolojisi*, İstanbul: Nilüfer Matbaacılık, 1973.
- Rauf Mutluay, *Tanzimattan Günümüze Kadar Türk Şiiri*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1973.
- Lütfi Özkök, *Çağdaş İsveç Şiiri*, İstanbul: Yeditepe, 1973.
- Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1973.
- İlhami Soysal, *20. Yüzyılda Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1973.
- A. Kadir, *Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri*, İstanbul: Hilal Matbaacılık, 1973.
- Talat Sait Halman, *Eski Uygarlıkların Şiirleri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası, 1974.
- Mehmet Kaplan, Birol Emil, İnci Enginün ve Zeynep Kerem, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*, 5 cilt, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974.
- Tahir Kutsi, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Toker Yayınları, 1975.
- Yaşar Nabi, *Günümüz Dünya Hikâyeleri*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1976.
- Rüştü Şardağ, *Klasik Divan Şiirimiz*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1976.
- Nuri Pakdil, *Çağdaş Arap Şiiri*, Ankara: Edebiyat Yayınları, 1976.
- Tahsin Saraç, *Çağdaş Fransız Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1976.
- Ülke Ülke, *Çağdaş Dünya Şiiri*, İstanbul: Milliyet, 1979.
- Ülkü Tamer, *Çağdaş Latin Amerikan Şiir Antolojisi*, İstanbul: Adam, 1982.
- Cevat Çapan, *Çağdaş Yunan Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1982.
- Mehmet Semih, *Sele Zeytini: Gülmece Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1984.
- Orhan Kabataş, *Milli Egemenlik Makaleler Antolojisi*, Ankara: Milli Kütüphane Başkanlığı, 1985.
- Cevat Çapan, *Çağdaş İngiliz Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Anadolu Yayıncılık, 1985.
- Memet Fuat, *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1985.
- Sunullah Arısoy, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1985.
- Mehmet Kaplan ve Necat Birinci, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1986.
- Turgut Çeviker, *Tanzimat İmzasız Karikatürler Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1986.
- Ataol Behramoğlu, *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri*, 2 cilt, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Ataol Behramoğlu, *Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1987.
- Enis Batur, *Kara Mizah Antolojisi*, İstanbul: Hil Yayınları, 1987.
- Cevat Çapan, *Çağdaş Amerikan Şiiri*, Ankara: Adam Yayınları, 1988.
- Mustafa Miyasoğlu, *Çağdaş İslami Şiirler Antolojisi*, İstanbul: Üveys Neşriyat, 1988.
- Abdullah Satoğlu, *Mimar Sinan Şiirler Antolojisi*, Ankara: Divan Yayınları, 1988.
- Aydın Oy, *Şiir Dünyamızda Atatürk*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989.
- Mehmet Çınarlı, *Mısralarda Gezinti*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Emir Kalkan, *XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991.

- Alpay Kabacalı, *Aşk Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Özgür Yayın, 1991.
- Türk Edebiyatının En Güzel Şiirleri*, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1992.
- Eray Canberk, *Türk Yazınından Seçilmiş Yergi Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1993.
- Bahattin Karakoç, Hüseyin Özbay ve Mustafa Tatcı, *Şiir Burcunda Çocuk*, İstanbul: MEB Yayınları, 1993.
- Fahri Kaya, *Çağdaş Makedon Şiirleri Antolojisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- Enver Ercan, *Varlık 60. Yıl Seçkisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 1993.
- Cevat Çapan, *Şiir Atlası*, 7 cilt, İstanbul: YKY-Kavram Yayınları, 1994-2000.
- Sedat Umran ve Hasan Akay, *Cumhuriyet Döneminde Bilinen ve Bilinmeyen Şaheserler Antolojisi*, İstanbul: İşaret Yayınları, 1994.
- Hüseyin Tuncer, *Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı*, İzmir: Akademi Yayınları, 1994.
- İskender Pala, *Divan Şiiri Antolojisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.
- Sedat Umran ve Hasan Akay, *Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: İşaret Yayınları, 1995.
- Nuri Bayramov, *Çağdaş Türkmen Edebiyatından Çocuk Şiirleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Selim İleri, *Gençlere Türk Romanından Altın Sayfalar*, İstanbul: YKY, 1995.
- Emine Gürsoy Naskali ve Gülden Sağol, *XVIII.-XIX. Yüzyıl Türkmen Şiirleri Antolojisi*, İstanbul: Yesevi Yayınları, 1995.
- Mehmet Kanar, *Modern İran ve Afgan Öyküleri Antolojisi*, İstanbul: YKY, 1995.
- A. Gurbanpesov ve A. Atabeyev, *Çağdaş Türkmen Şiirinden Örnekler*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınevi, 1995.
- Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.
- Hüseyin Tuncer ve İsmet Alparslan, *Şiirlerle Türkiye*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.
- M. Kayahan Özgül, *Resmin Gölgesi Şiire Düştü: Türk Edebiyatına Tablo Altı Şiirleri*, İstanbul: YKY, 1997.
- Selim İleri, *Modern Türk Edebiyatında 99 Hikâyeciden 99 Hikâyeye*, İstanbul: Oğlak Yayınları, 1997.
- Bediha Tamsöz, *Osmanlı'dan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, İstanbul: Ayyıldız Yayıncılık, 1998.
- Eray Canberk ve Metin Celâl, *Çağdaş Türk Edebiyatında 199 Şairden 199 Şiir*, İstanbul: Oğlak Yayınları, 1998.
- Cevat Çapan, Eray Canberk ve Erdal Alovera, *Çağdaş Dünya Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Adam Yayınları, 1998.
- Ahmet Karataş, *Adanmış Şiirler Antolojisi*, TKD Ankara Şubesi Yayınları, 1998.
- Veysel Usta, *Kitap ve Kütüphane Şiirleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Metin Celâl, *Çağdaş Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Bulut Yayın Dağıtım, 1998.
- İnci Enginün, Zeynep Kerman ve Selim İleri, *Kurtuluş Savaşı ve Edebiyatı*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 1998.
- Metin Celâl, *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Papirüs Yayınları, 1998.

- Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatcı, *Türk Edebiyatında Hü Şiirleri*, Ankara: Reyhan Yayınları, 1999.
- Numan Külekçi, *Mesnevi Edebiyatı Antolojisi*, 2 cilt, İstanbul: Aktif Yayınları, 1999.
- Abdullah Özkan ve Refik Durbaş, *Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiiri Antolojisi*, 5 Cilt, İstanbul: Boyut Dosya Yayınları, 1999.
- Gürsel Aytac, *Çağdaş Dünya Edebiyatı Çeviri Seçkisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999.
- Ahmet Özdemir, *75. Yılda Cumhuriyet Şiir Güldestesi*, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1999.
- Refik Durbaş ve Abdullah Özkan, *Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiiri*, 5 cilt, İstanbul: Boyut Dosya Yayınları, 1999.
- Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İstanbul: YKY, 1999.
- Metin Cengiz, *1923-1953 Toplumcu Gerçekçi Şiir*, İstanbul: Tümm zamanlar Yayıncılık, 2000.
- M. Kayahan Özgül, *Arayışlar Devri Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- Mehmet Hengirmen, *2000 Yılında Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Engin Yayınevi, 2000.
- Mehmet Hengirmen, *Türk Öykü Antolojisi*, 3 cilt, Ankara: Engin Yayınları, 2000.
- Sönmez Güven, *Karanlıkta 33 Yazar: Korku Öyküleri Antolojisi*, İstanbul: İthaki Yayınları, 2000.
- Yılmaz Odabaşı, *1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi*, İstanbul: Scala Yayıncılık, 2000.
- Mehmet H. Doğan, *Yüzyılın Türk Şiiri (1900-2000)*, 3 cilt, İstanbul: YKY, 2001.
- Enver Ercan ve İdil Önemli, *Erkeklerin Aklından Geçen Öyküler*, İstanbul: Everest Yayınları, 2001.
- Enver Ercan ve İdil Önemli, *Kadınların Aklından Geçen Öyküler*, İstanbul: Everest Yayınları, 2001.
- Enver Ercan ve İdil Önemli, *Gergin Ruhlar Antolojisi: Psikolojik Öyküler*, İstanbul: Everest Yayınları, 2001.
- Metin Celal, *Çağdaş Türk Edebiyatı Öykü Antolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- Sadık Tural (proje yürütücüsü), *Türk Dünyası Edebiyat Metinleri*, 7 cilt, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Grafiker Yayıncılık, 2002.
- İskender Pala, *Güldeste*, İstanbul: L&M Yayınları, 2002.
- Sedat Umran, *Büyük Alman Şairleri*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.
- Abdullah Özkan, *Başlangıçtan Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi*, 5 cilt, İstanbul: Boyut Yayınları, 2003.
- Alpay Kabacalı, *Yedi Deniz Beş Bucak: Gezginlerin Gözüyle*, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 2004.
- İsa Bayrak, *Bürokrasi Öyküleri*, İstanbul: Popüler Yayınları, 2005.
- Mehmet Ay, *Türkçe Şiirler Antolojisi*, İstanbul: Elips, 2005.

Anthology in the Turkish Literature

Fırat KARAGÜLLE

Abstract

Anthology is the generic name given to compilations of the works of writers or artists formed with the aim of informing, accumulating/storing or simply for the sake of aesthetics. Although the term was initially applied only in case of literary selections, in time, it came to cover compilations in different branches of art such as photography, music and paintings. However, it has been considered more in the light of a literary term in connection with especially poetry. The development of anthology as a literary genre coincides with the second half of the 19th century. It was during the westernization of our literature at this era that the functionalism of anthology was discovered and efforts were made to liberate it as a literary genre. Its enrichment in terms of subject diversity and the emergence of more objective and fulfilling works, however, were realized during the Republican Era.

Keywords: Literature, Anthology, Poem, Prose, Poet/Author.

Türk Edebiyatında Antoloji

Fırat KARAGÜLLE

Özet

Yazarların ya da sanatçıların ürünlerinden bilgilendirme, biriktirme/saklama, estetik gibi prensiplerin biri veya daha fazlası amaçlanarak oluşturulmuş derlemelere genel olarak "antoloji" adı verilir. Önceleri sadece edebî türlerden oluşturulan seçkiler için kullanılan "antoloji" adı, zamanla fotoğraf, müzik, resim gibi sanatın farklı dallarında yapılan derlemeler için de kullanılır olmuştur. Ancak antoloji kelimesi, daha ziyade bir edebiyat terimi olarak düşünülmüş ve öncelikle şiirle ilişkilendirilmiştir. Antolojinin edebî tür olarak gelişimi XIX. yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Edebiyatımızın Batılılaşmaya yöneldiği bu dönemde, antolojilerin işlevselliği fark edilmiş ve onun edebî bir tür olarak hüviyet kazanmasına yönelik çabalar artmıştır. Antoloji türünün özellikle konu çeşitliliği açısından zenginleşmesi, edebiyat tarihine kaynak olabilecek daha nesnel ve doyurucu çalışmaların ortaya çıkması ise edebiyatımızın Cumhuriyet'ten sonraki döneminde görülmeye başlar.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Antoloji, Şiir, Nesir, Şair/Yazar.